

Eva Biaudet r ym.

Lakialoite laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Eduskunnalle

Vuonna 2015 Suomeen saapui 32 476 turvapaikanhakijaa. Hallitus esitti ja eduskunta hyväksyi nopeassa järjestyksessä eräitä muutoksia mm. ulkomaalaislakiin (301/2004) ja lakiin kansainvälistä suojelua hakevien vastaanotosta (746/2011), joiden nimenomaisena tarkoituksena oli, että Suomen lainsäädäntö ja turvapaikkalainsäädäntö ei näyttäisi muita maita suotuisammalta. Tällöin muun muassa kumottiin säännös, joka mahdollisti oleskeluluvan myöntämisen humanitaarisiin perusteisiin. Näitä muutoksia on arvosteltu siitä, että niissä ei riittävästi ole huomioitu Suomen kansainvälisiä ihmisoikeusvelvoitteita.

Tällä hetkellä Suomen turvapaikkalainsäädännön toimeenpano on varsin tiukka, myös kansainvälisessä vertailussa. Maahanmuuttoviraston tilastojen mukaan vuonna 2016 28 208 päätöksestä hakemuksiin kansainvälisestä suojelusta vain 7 734 oli positiivisia eli 27,4 % kaikista päätöksistä. Vuonna 2016 vastaavat luvut olivat Ruotsin osalta 111 979 päätöstä kansainvälisestä suojelusta, joista 67 258 (60 %) oli myönteisiä ja Tanskan osalta 10 408 päätöstä, joista 7 494 oli myönteisiä (72 %). Vaikka Pohjoismaiden välillä on eroavaisuuksia turvapaikanhakijoiden lähtömaiden osalta, niin erot ovat huomattavia.

Kynnys, jolloin joko turvapaikan tai toissijaisen suojelun edellytykset täyttyvät, on nyt erittäin korkea. Mm. sukulaisten sieppaukset, hakijaan kohdistuneet vakavat väkivallanteot tai kidutus, tai toistuvat uhkaukset eivät Maahanmuuttoviraston tulkinnan mukaan muodosta perustetta suojelun myöntämiselle. Myös ilman huoltajaa tulleet alaikäiset turvapaikanhakijat saavat kielteisiä päätöksiä perheenjäsenten huolenpitoon vedoten, vaikkei perheenjäseniä ole mahdollista jäljittää. Turvapaikanhakijoiden kotimaan heikentynyttä turvallisuustilannetta ei ole pidetty perusteenä tiukan soveltamiskäytännön muuttamiselle.

Voidaan siis perustellusti pelätä, että Suomen turvapaikkalainsäädäntö ja sen soveltaminen johtavat tilanteisiin, joissa kielteisen päätöksen saaneet henkilöt joutuisivat kotimaassaan erittäin vakavien oikeudenloukkausten kohteiksi, ja Suomi saattaa näin loukata eri ihmisoikeusvelvoitteista nousevaa palautuskieltoa.

Suomen perustuslaissa tai tulkinnoissa Suomen kansainvälisistä ihmisoikeusvelvoitteista ei kuitenkaan ole tapahtunut mitään perustavanlaatuisia muutoksia, joka oikeuttaisi oleskeluluvan/suojelun epäämiseen tilanteissa, joissa henkilö on hengenvaarassa tai vakavien oikeudenloukkaus-

Lakialoite LA 28/2017 vp

ten vaarassa kotimaassaan, vaikka tämä vaara ei olisi ulkomaalaislain nykyisen tulkintakäytännön mukaan tarkkaan yksilöitävissä.

Kun humanitaarinen suojelu poistettiin ulkomaalaislaista vuonna 2016, hallituksen esityksessä (HE 2/2016 vp) annettiin kuva, että tulkintakäytännöt olisivat tehneet oleskeluluvan humanitaarisin perustein käytännössä turhaksi. Hallitus ilmoitti, että turvapaikan ja erityisesti toissijaisen suojelun tulkinta olisi laajentunut siitä ajasta, kun EU:n määritelmädirektiivi sisällytettiin kansalliseen lainsäädäntöön vuonna 2009. Viimeisen vuoden aikana tulkinnat ovat kuitenkin tiukentuneet huomattavasti noudattaen hallituksen turvapaikkapoliittisia linjauksia.

Humanitaarinen suojelu mahdollistaa yksilöllisen, ihmisoikeusmyönteisen harkinnan. Edellä esitetyn johdosta esitämme, että ulkomaalaislakiin lisätään jälleen 88 a § humanitaarisesta suojelusta. Ulkomaalaiselle myönnettäisiin oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella, kun hänen palaamisensa kotimaahan tai pysyvään asuinmaahan ei siellä vallitsevien levottomuuksien, huonon ihmisoikeus- tai turvallisuustilanteen, huonon humanitaarisen tilanteen tai vastaavien olosuhteiden vuoksi ole mahdollista. Kaikkia kyseeseen tulevia tilanteita ei ole mahdollista määritellä etukäteen.

Mahdollisen oikeudenloukkauksen kohteeksi joutumisen edellytyksenä ei ole suoranaisesti henkilöön itseensä liittyvä syy, vaan maan tilanne yleisesti voi johtaa kenen tahansa joutumisen oikeudenloukkauksen kohteeksi. Humanitaarista suojelua voitaisiin antaa esimerkiksi ulkomaalaiselle, joka pelkän asuinseutunsa vuoksi uhkaa joutua erottelemattoman aseellisen väkivallan kohteeksi. Uhkana ei kuitenkaan voida pitää vain vaaran etäistä mahdollisuutta tilanteessa, jossa väkivaltaisuuDET ja levottomuudet tapahtuvat maan muissa osissa. Oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella voitaisiin myöntää myös, kun ulkomaalaisen kotimaassa tai pysyvässä asuinmaassa on tapahtunut joko ihmisen tai luonnonmullistuksen aiheuttama ympäristökatastrofi, jonka vuoksi ympäristö on käynyt laajasti asuinkelvottomaksi tai terveydelle vaaralliseksi. Erityisesti lapsen etu tulisi arvioida ja huomioida päätöksenteossa tämän lupakategorian osalta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

ulkomaalaislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään ulkomaalaislakiin (301/2004) siitä lailla 332/2016 kumotun 88 a §:n tilalle uusi 88 a § seuraavasti:

Lakialoite LA 28/2017 vp

88 a §

Humanitaarinen suojelu

Maassa oleskelevalle ulkomaalaiselle myönnetään oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella, jos 87 tai 88 §:n mukaisia edellytyksiä turvapaikan tai toissijaisen suojelun antamiselle ei ole, mutta hän ei voi palata kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa siellä tapahtuneen ympäristökatastrofin takia taikka siellä vallitsevan huonon turvallisuustilanteen vuoksi, joka voi johtua kansainvälisestä tai maan sisäisestä aseellisesta selkkauksesta tai vaikeasta ihmisoikeustilanteesta.

Oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella voidaan jättää myöntämättä ulkomaalaiselle, jos on perusteltua aihetta epäillä, että hän on tehnyt:

- 1) rikoksen rauhaa vastaan, sotarikoksen tai rikoksen ihmiskuntaa vastaan sellaisia rikoksia koskevien kansainvälisten sopimusten määritelmien mukaisesti;
- 2) törkeän rikoksen; taikka
- 3) Yhdistyneiden kansakuntien tarkoituserien ja periaatteiden vastaisen teon.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 29.6.2017

Eva Biaudet r
Anna-Maja Henriksson r
Thomas Blomqvist r
Mats Nylund r
Stefan Wallin r
Anders Adlercreutz r
Veronica Rehn-Kivi r
Mikaela Nylander r